

НТУ «ХПІ»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДІАЛЕКТИЗМІВ ЗАХІДНОЇ ТА СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Діалектна мова є складовою загальнонаціональної мови. Україна є дуже специфічною країною, адже наявність діалектної мови робить нашу країну унікальною. Через те що Україна була поділена між різними державами, це сприяло зародженню різних діалектів, деякі з них дійшли до нашого часу. Для того щоб показати, наскільки західноукраїнський діалект відрізняється від східного, наводимо приклади слів, які використовуються у повсякденному житті львів'ян та харків'ян.

Наприклад, слово *начиння* означає *посуд, пательня – сковорода, креденс – буфет, таця – піднос, цитрина – лимон, шкраби – взуття, уродини – день народження, обрус – скатертина, виданиця – наречена, дзігар – сигарета, гречний – ввічливий, жілетко – лезо для бриття, фризура – зачіска, мешти на абцасах – туфлі на підборах*.

Щодо харківського діалекту, то він не настільки різноманітний, ніж галицький, наприклад: *ампулка – елемент кулькової ручки; тремпель – плічки для одягу* (це суто харківський діалектизм, який виник у зв'язку з прізвищем власника фабрики – Тремпеля); *шафа для одягу – шафанєр; марка – номер трамваю; вилазка – пікнік на природі; змійка – застібка-блискавка; педалі – назва взуття; локон – плойка*.

У наведених прикладах підтверджується, що східноукраїнський діалект перегукується з російськомовними словами, а західноукраїнський – з мовами сусідніх країн.

Отже, можна дійти висновку, що різниця в східно- та західноукраїнських діалектах виникла внаслідок історичних подій, які відбувалися на території України.

Желєзнов Д.О.
НМетАУ

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Особливістю сучасної науки загалом і мовознавства зокрема є прагнення до фундаментальних теоретичних досліджень. Водночас з теоретичним поглибленням пізнання свого об'єкта наука розширює сферу практичного застосування своїх результатів: виникають нові галузі мовознавства, що належать до галузі прикладної лінгвістики, традиційними проблемами якої є укладання словників, розробка алфавітів і систем письма, транскрипції та транслітерації, лінгвістичне обґрунтування викладання рідної та іноземних мов, переклад з однієї мови на іншу, стандартизація й уніфікація науково-технічної термінології, укладання спеціальних лінгвістичних довідників, створення штучних мов, удосконалення орфографії і пунктуації, мовна культура тощо.

До актуальних проблем прикладної лінгвістики належить автоматичний (машинний) переклад (АП, МП). Цій проблемі понад 50 років: першого робота-перекладача демонстрували 1954 р. у Нью-Йорку, який перекладав окремі фрази з російської мови на англійську. Однак оптимістичні заявки вчених щодо можливостей АП не справдилися. Поки що результати в цій галузі скромні. Пояснюється це багатьма труднощами, які на сучасному етапі важко подолати. Головні з них пов'язані з тим, що машина зовсім по-іншому, ніж мозок людини, сприймає мову і не може так, як людина, здійснювати аналіз і синтез тексту. Це зумовлено асиметрією мовних знаків і мовлення загалом (неоднозначність слів і фраз, невідповідність між смисловим і формальним членуванням речень тощо). Машина поки що не вміє визначати зв'язки слів, особливо у разі вільного порядку слів, і синтагматично членувати фрази, які поза ширшим контекстом допускають варіативність (під час перекладу з російської мови на українську маємо такі помилки в багатозначних словах: *язык* – *мова, язик, перевод* – *переклад, переведення, состояние* – *стан, змога*).

МП застосовується в матеріалах для внутрішнього користування: коли потрібно в загальних рисах зрозуміти зміст сайту, статей або листів на іноземній мові або знайти повідомлення на якусь тему в пресі на декількох мовах світу; технічні, вузькоспеціальні тексти, які редагуватимуться фахівцями з даної тематики (у цьому випадку машинний переклад використовується як підрядковий переклад, на основі якого технічний фахі-

вещь створюватиме фінальний текст, спираючись на свої знання в предметній галузі). Багато типів матеріалів в принципі не призначені для МП: тексти, де неточність перекладу може поставити під загрозу здоров'я людини, працездатність складного приладу або крупний контракт, документи, що мають на увазі юридичну відповідальність (договори, гарантійні зобов'язання) і вимагають контролю людини. МП непридатний для маркетингових матеріалів, де текст фактично переосмислюється в новому культурному контексті і створюється наново.

Системи МП поділяються на три категорії: системи на основі граматичних правил (RBMТ), статистичні системи (SMT) і найбільш перспективні гібридні системи, що поєднують переваги тих і інших. МП зазвичай складається з лінгвістичного опису вхідної і вихідної мов (тобто автоматичних словників) граматик формальних і алгоритму (тобто інструкції по використанню цих словників і граматик, орієнтованою тільки на їх форму), на основі якого виконується сам переклад. Повний процес МП складається з таких основних етапів: 1) аналіз тексту на вхідній мові (пошук слів у словнику, морфологічний і синтаксичний аналіз, моделюється розуміння тексту); 2) перетворення (перехід від структури тексту на вхідній мові до структури тексту на вихідній мові); 3) синтез тексту на вихідній мові (синтаксичне і морфологічне оформлення тексту, моделюється будова тексту).

Нині МП залишається проблемою, хоча створено чимало програм перекладу нескладних текстів у США, Великобританії, Франції, Чехії, Росії, Україні. Системи автоматизованого перекладу поки грають лише допоміжну роль і в змозі задовільно декодувати і перекласти лише нескладні синтаксичні і лексичні конструкції. Їм поки не під силу знатися на багатозначності, всіляких алюзіях і недовомках, властивих більшості неадаптованих текстів.

Климова В.О.
НТУ «ХПІ»

СПЕЦИФІКА КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛІЙСЬКИХ ЧАТАХ